

Løse rammer for narkotikatestning er et problem

Det bliver mere og mere almindeligt, at ansatte testes for misbrug af euforiserende stoffer, men tendensen er ikke uden problemer, skriver hospitalskemiker, cand. scient. Torben Breindahl i dette indlæg. Han peger bl.a. på, at kvaliteten af testene ikke nødvendigvis er orden – et problem bl.a. fordi en falsk positiv test kan have store konsekvenser for den testede. I Danmark mangler man faglige retningslinier for udførelsen af misbrugsanalyser og tolkningen af resultaterne, mener han.

Undersøgelser for misbrug af euforiserende stoffer hos ansatte i særlige erhverv fx transportsektoren er langsomt på vej til Danmark. Det må være sundhedssystemets opgave at rådgive på området og sikre, at narkotikatestning udføres med den påkrævede kvalitet og med adgang til lægefaglig bedømmelse af resultatet.

I udlandet har man i årtier kendt narkotikatestning under betegnelsen "Workplace Drug Testing" (WDT). I USA udføres millioner af tests årligt, men det kniber med nyere statistisk materiale omkring rusmiddeltestning i vores skandinaviske nabolande. Her er formodentlig tale om tusindvis af prøver årligt. På Klinisk Biokemisk Afdeling ved

Sygehus Vendsyssel rekvireres jævnligt analyser via praktiserende læger, oftest begrundet i et krav om misbrugstestning fra udenlandske arbejdsgivere eller skandinaviske firmaer, hvor de ansatte har indvilget i testning gennem ansættelseskontrakten. Med testningen forsøger man at skabe større sikkerhed på arbejdspladsen, en virkning der dog kun er delvist bekræftet fra internationale undersøgelser. I USA har man siden 1988 haft særlige retningslinier for prøvetagningen, for selve udførelsen af analyserne, samt for tolkningen af resultaterne.

Testning: En særlig teknisk udfordring

Narkotikatestning byder på særlige laboratorietechniske udfordringer, og helt specielle metoder og udstyr må tages i brug for at løse opgaven. Dedikerede immunkemiske screeningsmetoder er med tiden blevet udviklet, både maskinelle og manuelle i form af "sticks" og indikatorer, i stil med dem man kender fra graviditetstests. Det kræver en del erfaring at benytte de manuelle "sticks",

Test for misbrug af euforiserende stoffer hos ansatte i særlige erhverv fx transportsektoren bliver mere og mere almindelig i Danmark, men vejene bliver ikke nødvendigvis mere sikre af den grund, for der mangler faglige retningslinier for udførelsen af misbrugsanalyser og tolkningen af resultaterne, mener skribenten.

fx er nogle fabrikater af tests positive, når der fremkommer ekstra linjer i aflæsningsfeltet, mens andre fabrikater er positive, når der ingen linjer aflæses. Kvalitet og pålidelighed kan være svært at bedømme, selv for fagfolk, for man søger ofte forgæves i den videnskabelige litteratur for at finde resultater fra uvildige valideringer. Det kan knibe med både sensitiviteten og specificiteten af screeningsmetoderne med falske negative såvel som falske positive resultater til følge. I USA kræves derfor, at de positive screeningsresultater verificeres med kromatografiske og massespektrometriske metoder, som kan bestemme de enkelte kemiske stoffer og metabolitter, i lighed med udførelsen af dopinganalyser. Kun få laboratorier råder over dette udstyr, som er dyrt i indkøb og drift samt kræver speciel ekspertise i laboratoriet.

Hed debat om test

I Danmark er der en stigende og hed debat omkring udførelsen af disse tests. Problemer relateret til narkotika vurderes til at koste samfundet milliarder af kroner, og gymnasier, ungdomsinstitutioner og private opfordres nu – opildnet af nyhedsmedierne – til at benytte simple urin- eller spyttests i kampen mod de illegale stoffers udbredelse. Det potentielle misbrug af legale lægemidler (ketobemidon, tramadol, oxycodon, methylphenidat) samt illegale stoffer som GHB og nye ”designerdrugs” er også stærkt bekymrende, og for flere af disse eksisterer der ingen kommercielle hurtigttests. Der er således ingen nem genvej til sikre analyseresultater: Det er en kompleks laboratorieopgave, som ikke må undervurderes.

Ingen retningslinjer

Det, der vækker bekymring, er de løse rammer for udførelsen af narkotikatestning, både når det gælder privat og offentligt regi. I Danmark er der ingen love, som forbyder eller påbyder testning for rusmidler på arbejdspladser, og ingen retningslinier som sikrer, at narkotikatests udføres med den rette metodik og ekspertise, fordi Sundhedsstyrelsen ikke har taget stilling hertil. Eksempler på falske negative og falske positive svar fra screeningsmetoder er talrige, og konsekvenserne for den enkelte borger er uigennemskuelige, da testresultater ofte udløser alvorlige sanktioner over for personen. Det kan eksempelvis være i forbindelse med orlov fra fængsel, forældreret, samvær med børn, adgang til skole, uddannelse, job eller behandling for stofmisbrug. I Norge har man inddelt analyserne i to typer: Diagnostisk testning (i medicinsk sammenhæng) og testning hvor ”et positivt analysevar kan danne grundlag for iværksættelse af alvorlige konsekvenser” og samtidig sat krav til alle anvendte procedurer. Dette virker som en fornuftig løsning, for ikke alle narkotikatests falder i den alvorlige kategori. En række andre europæiske lande følger endvidere enten egne nationale retningslinier eller bruger ”European Guidelines for Legally Defensible Workplace Drug Testing”.

Upålidelige tests

Her i landet er der tilsyneladende frit slag for de firmaer, som markedsfører upålidelige og direkte misvisende tests, og tillige sætter dem på tilbud i supermarkeder. Hvordan skal lægmand forholde sig til et positivt ”Heroin”-resultat, når det er almindelig kendt, at testen påvirkes af legale kodeinholdige, smertestillende lægemidler, som vi alle lejlighedsvis benytter? Skal det være kemilæreren, som tester 3.g når de holder fest på gymnasiet? Hvordan takler en mor gentagne positive Cannabis-test fra discountbutikken, når sønnen påstår, at han holdt op for mere end en uge siden (NB: Cannabis metabolitter ophobes i fedtvæv og udskilles langsomt)? Det er nemt at tænke sig til de

familære tragedier og scenarier, som kan forekomme, når forældre begynder at teste deres børn eller hinanden.

Konfliktskyhed i Danmark

Det må være sundhedssystemets opgave at rådgive på området og sikre, at narkotikatestning udføres med den påkrævende kvalitet og med adgang til lægefaglig bedømmelse af resultatet. Der synes desværre at herske en traditionel konfliktsky holdning, når man i Danmark skal tage stilling til spørgsmål, der gælder personlige anliggender, som betragtes hørende til privatsfæren, såsom nydelse eller misbrug af rusmidler. Danmark deltog ikke direkte i det europæiske samarbejde omkring vurdering af hurtigmatoder til politiets testning af trafikanter for narkotika (ROSITA). Her nåede man til følgende konklusion i den færdige rapport (2006): »No device was considered to be reliable enough in order to be recommended for roadside screening of drivers.« Man kunne derfor ikke drømme om, at positive screening-tests for trafikanter (narkotika) blev brugt direkte uden en efterfølgende omhyggelig, retskemisk analyse, for det, ved man, er uholdbart. Ligeledes bør screeningsanalyser verificeres, når ansatte på arbejdspladser testes, eller når Statsamtet får udført analyser på et sygehuslaboratorium i sager, som ender i retten eller kan få alvorlige konsekvenser for den implicerede. At laboratoriet er akkrediteret eller ISO-certificeret er i denne sammenhæng ikke ensbetydende med, at narkotikascreeninger verificeres med massespektrometri.

Symposium i København

European Workplace Drug Testing Society (EWDTs) har lige afholdt sit 6. symposium i København. Foreningen består af en blanding af videnskabsmænd og medlemmer, som har kommerciel interesse i testning af rusmidler på arbejdspladser. Man må håbe, at symposiet kan være med til vække og skærpe de danske myndigheders interesse for kvalitet og professionalisme inden for narkotikaanalyser. ■